

Redogörelsetext gällande AB § 13 mom. 5, mom. 7, mom. 8 och mom. 9 samt HÖK central och lokal jämte centrala protokollsanteckningar

Sammanfattning

Det görs ändringar i AB § 13 i enlighet med arbetstidsdirektivet, 2003/88/EG. Syftet är att skärpa arbetstagarens skydd och tydliggöra under vilka omständigheter det är möjligt att avvika från huvudregeln om 11 timmars dygnsvila. Det tydliggörs vidare att en arbetstagare som har fått sin dygnsvila inskränkt har rätt till kompenserande vila och i vilken omfattning.

Det införs vidare vissa begränsningar i möjligheten att förlägga jourpass och arbetspass i anslutning till varandra.

I HÖK, centrala och lokala protokollsanteckningar införs en skyldighet för arbetsgivaren att årligen följa upp planerade avvikelser från förläggning av dygnsvila i syfte att minska sådana avvikelser. I centrala protokollsanteckningar införs bestämmelser om ett centralt inrättat partsgemensamt arbetstidsråd med tillhörande nämnd.

Mom. 5

I stycke två har ”bör” ersatts med ”ska”. Detta innebär att arbetsgivaren vid behov ska ange arbetstiden i schema. Bestämmelsen tar främst sikte på verksamheter vars arbetstid löpande förläggs i schema under året.

Det har tillförts ett förtydligande om att arbetsgivaren ska eftersträva att schemaläggning sker på ett sätt så att det blir förutsägbart för arbetstagaren när arbets- respektive viloperioder kommer att infalla under beräkningsperioden.

Det har slagits fast att det ska vara en regelbunden altemnering mellan arbetstid och viloperioder i syfte att säkerställa ett effektivt skydd för arbetstagarens hälsa och säkerhet. Vilan ska vara sammanhängande för att möjliggöra att arbetstagaren ska kunna koppla av från och bli kvitt den trötthet som följer av arbetet. I normalfallet är arbetstiden under varje 24-timmarsperiod begränsad till 13 timmar för att möjliggöra 11 timmars sammanhängande vila.

Undantag från huvudregeln om att arbete och vila ska förläggas altemnerande avser enbart jourpass i direkt anslutning till arbetspass. Det är alltså inte möjligt att förlägga två arbetspass i direkt anslutning till varandra. Undantaget ska tillämpas restriktivt och kan endast ske i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet när det finns särskilda skäl.

I bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska det göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till skydd och möjligheterna att säkra bemanningen. Arbetsgivaren ska först pröva andra möjliga alternativ för att lösa bemanningsbehovet, exempelvis genom tillfällig förstärkning av bemanningen.

Den planerade arbetstiden kan förläggas så att jourpass och arbetspass ligger i anslutning till varandra i slutet och i början av två 24-timmarsperioder. Den sammanlagda arbetstiden får i sådana fall som högst uppgå till 20 timmar. Om arbetstid och jourtid förläggs på detta sätt ska arbetstagarens efterföljande viloperiod utgöra minst lika många timmar som den sammanlagda arbetstiden utgjorde.

Exempel

Om det i schema förläggs ett arbetspass i anslutning till ett jourpass så att den sammanlagda arbetstiden utgör 20 timmars sammanlagt arbete och jour ska en sammanhängande vila om minst 20 timmar förläggas i direkt anslutning efter ordinarie arbetstid.

Mom 8 a) ger under vissa förutsättningar möjlighet att i undantagsfall förkorta dygnsvilan till som lägst 9 timmar. Om förutsättningarna för detta är uppnådda möjliggör det en arbetstidsförläggning med ett kvällspass följt av ett dagpass med en mellanliggande viloperiod som understiger 11 timmar.

Det är inte möjligt att kombinera undantagsreglerna som gäller vid planerad förläggning, dvs förläggning av ett arbetspass i direkt anslutning till ett jourpass och förläggning, av ner till 9 timmars dygnsvila, enligt mom. 8 a) för en och samma arbetstagare under samma beräkningsperiod.

Förläggning av arbetstid som innebär att ett jourpass och ett arbetspass ligger i direkt anslutning till varandra ska som huvudregel inte kombineras med mom. 8 b) som avser oförutsedda händelser. Anledningen till detta är att en arbetstagare som redan har arbetat två pass i anslutning till varandra inte ska få sin dygnsvila förkortad på grund av en oförutsedd händelse om det inte är absolut nödvändigt. Situationen ska endast kunna uppstå om arbetsgivaren har vidtagit alla andra åtgärder som står till buds samt att bemanningen inte kan säkras på annat sätt. Sker detta ska arbetstagaren få sammanhängande kompensande vila i direkt anslutning till arbetet. Vilan ska motsvara de sammanlagda arbetspassens längd, enligt ordinarie reglering, samt dubbla tiden som den oförutsedda händelsen varade.

Exempel:

I schema har det förlagts ett jourpass på 12 timmar i anslutning till ett arbetspass på 8 timmar. En oförutsedd händelse som varar i 4 timmar inträffar i anslutning till den planerade förläggningen.

Kompenserande vila ska då förläggas med 12 timmar för jourpasset, 8 timmar för arbetspasset och 8 timmar (dubbla tiden) för den oförutsedda händelsen. Den sammanlagda vilan på 28 timmar ska vara sammanhängande.

Bestämmelsen har tillförts ett nytt stycke som innebär en skyldighet för arbetsgivaren att genomföra MBL-förhandling inför ett beslut i verksamheten om införande eller förändring av förläggning som innebär att arbetstid förläggs så att jourpass och arbetspass ligger i direkt anslutning till varandra utan sammanhängande dygnsvila mellan passen. Förhandlingsskyldigheten gäller även vid förläggning av planerad dygnsvila som understiger 11 timmar enligt mom. 8 a).

Mom. 7

Punkterna h) och i) upphör att gälla. I ett nytt mom. 8 införs nya regler om avvikelser från dygnsvila i vissa fall.

Mom. 8

Det har fastslagits att arbetstid ska förläggas så att arbetstagaren får minst 11 timmars sammanhängande vila (dygnsvila) under varje 24-timmarsperiod.

Bestämmelsen är utformad för att arbetstagaren ska få den vila som krävs enligt ATL och arbetstidsdirektivet. Undantag kan endast ske om förutsättningarna för att göra undantag är uppfyllda och ska föregås av en noggrann bedömning av behovet.

Planerad avvikelse

Enligt a) kan dygnsvilan vid planerad arbetstidsförläggning, om det finns särskilda skäl, förkortas till som lägst 9 timmar. En sådan förläggning kan ske för att säkerställa bemanningen i verksamhet med behov av bemanning dygnet runt samt med ansvar för liv, hälsa och säkerhet. Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska arbetsgivaren ta hänsyn till såväl verksamhetens behov som skyddet för arbetstagaren. Arbetsgivaren ska dock först pröva andra möjliga alternativ för att lösa bemanningsbehovet, exempelvis genom tillfällig förstärkning av bemanningen.

Om den planerade dygnsvilan understiger 11 timmar ska kompenserande vila ges motsvarande den minskade dygnsvilan och vara sammanhängande med den därpå följande dygnsvilan. Efterföljande dygnsvila ska då vara minst 11 timmar

plus det antal timmar som avvikelser omfattar. Om en arbetstagare till exempel har en planerad dygnsvila om 9 timmar ska nästkommande dygnsvila vara sammanhängande och som lägst 13 timmar (11+2 timmar). Eftersom det handlar om en planerad avvikelse ska det upprättade schemat innehålla förlagd kompenserande vila.

Det är den faktiska tiden för avvikelserna som ska kompenseras.

Oförutsedd händelse

Enligt **b)** kan en arbetstagares dygnsvila tillfälligt förkortas vid en oförutsedd händelse som arbetsgivaren inte har kunnat förutse, påverka eller planera för. Det kan till exempel handla om att det pågår ett arbete som måste slutföras, reparation, olyckshändelse eller oförutsedd frånvaro. Om det är möjligt ska arbetsgivaren överväga andra alternativ som inte innebär en inskränkning av arbetstagares dygnsvila såsom till exempel att förskjuta arbetstid, beordra övertid för annan personal alternativt undersöka möjligheten till tillfällig bemanningsförstärkning.

Om en arbetstagares dygnsvila tillfälligt understiger 11 timmar ska kompenserande vila i första hand förläggas i anslutning till, och vara sammanhängande med, nästkommande dygnsvila om minst 11 timmar. Det innebär att efterföljande dygnsvila efter en tillfällig avvikelse ska bestå av som minst 11 timmar plus det antal timmar avvikelserna bestod av.

Det är den faktiska tiden för avvikelserna som ska kompenseras.

Det har ingen betydelse om dygnsvilan bryts till följd av att arbetstagaren behöver stanna kvar på arbetsplatsen efter ordinarie arbetstid, börjat arbeta innan ordinarie arbetstid eller om det sker en avvikelse mitt under dygnsvilan till följd av t.ex. behov av aktivt arbete under beredskap. Oavsett när under dygnsvilan arbetstagaren behövt gå i aktivt arbete så ska kompensationen utges i form av motsvarande tid i samband med den följande dygnsvilan.

Exempel 1

Dygnsbryt kl 07

Ordinarie arbetstid Dygnsvila Oförutsedd händelse

Mån 08-17 17-07 (14 h) 17-20

Tis 08-17

Trots den oförutsedda händelsen får arbetstagaren sin dygnsvila på 11 timmar mellan kl. 20 – 07. Kompenserande vila behöver därför inte förläggas.

Exempel 2

Dygnsbryt kl 07

Ordinarie arbetstid Dygnsvila Oförutsedd händelse

Mån 11-20 20-07 (11 h) 23-02

Tis 11-20 20-07 (11h)

Ons 07-16

Den oförutsedda händelsen innebär att det sker ett tre timmar långt avbrott från den 11 timmar långa dygnsvilan. Det innebär att under dygnsvilan mellan tisdag och onsdag ska en dygnsvila om minst 11 + 3 timmar säkerställas. Eftersom dygnsvilan är 11 timmar behöver kompenserande vila förläggas med tre timmar under tisdag kväll alternativt onsdag morgon. Om det av objektiva skäl inte är möjligt att förlägga den kompenserande vilan under nästkommande dygnsvila ska den sammanhängande kompenserande vilan förläggas så snart som möjligt, dock senast inom 14 kalenderdagar beräknat från det dygn då avvikelsen inträffade.

Exempel 3

Dygnsbryt kl 07

Ordinarie arbetstid Dygnsvila Oförutsedd händelse

Mån 11-20 20-07 (11 h) 23-02

Tis 07-16 16-07 (15 h)

Ons 07-16

Den oförutsedda händelsen innebär att det sker ett tre timmar långt avbrott från den 11 timmar långa dygnsvilan. Det innebär att under dygnsvilan mellan tisdag och onsdag ska en vila om minst 11 + 3 timmar säkerställas. Eftersom dygnsvilan är 15 timmar behöver ingen kompenserande vila förläggas.

Om det av objektiva skäl inte är möjligt att förlägga den kompenserande vilan under nästkommande dygnsvila ska den sammanhängande kompenserande vilan förläggas så snart som möjligt, dock senast inom 14 kalenderdagar beräknat från det dygn då avvikelsen inträffade. Med objektiva skäl avses att det inte är möjligt att förlägga den kompenserande vilan på grund av att det exempelvis saknas specifik kompetens vid den aktuella tidpunkten eller att det pågår ett arbete som måste slutföras. Arbetsgivaren ska dock i första hand överväga andra alternativ såsom exempelvis att beordra övertidsarbete för annan personal alternativt se över möjligheten till tillfällig bemanningsförstärkning.

Först när arbetstagaren har fått kompenserande vila efter en oförutsedd händelse kan arbetstagaren på nytt beordras arbete som innebär en ytterligare avvikelse från dygnsvilan. Detta gäller vid såväl planerad som oförutsedd händelse.

Beredskap

För arbetstagare som har beredskap gäller att tillfälliga avvikelser som bryter dygnsvilan under beredskapen ska kompenseras så snart som möjligt, dock senast inom 14 kalenderdagar. Under beredskap kan en ny oförutsedd händelse inträffa som kräver aktivt arbete innan arbetstagaren har fått kompenserade vila för en tidigare oförutsedd händelse. Arbetstagarens kompenserande vila ska då istället förläggas sammanhängande med annan ordinarie dygnsvila och bestå av motsvarande tid som avvikelserna har utgjort. När arbetstagaren har beredskap flera dygn i sträck ska den kompenserande vilan för de avvikelser som har inträffat under hela beredskapsperioden förläggas i samband med den därpå följande dygnsvilan efter beredskapsperiodens slut. Vilan ska vara sammanhängande. Om den planerade vilan i ordinarie schema inte är tillräckligt lång för att täcka såväl ordinarie dygnsvila på minst 11 timmar som den kompenserande vilan för oförutsedda händelser så att vila behöver förläggas under ordinarie arbetstid görs inget löneavdrag.

Mom. 9

Lokala Avvikelser

Bestämmelsen gällande förläggning av dygnsvila är inte öppen för avvikelser genom lokala kollektivavtal. Detta gäller både avvikelser med stöd av kollektivavtalet, ATL samt EG:s arbetstidsdirektiv 2003/88/EG. Sådana avvikelser är ogiltiga.

Central och lokal protokollsanteckning, Anteckning till AB, Bilaga 3 HÖK

I central och lokal protokollsanteckning införs en skyldighet för arbetsgivaren att årligen följa upp tillämpningen av planerad avvikelse från huvudregel om att arbetstid och vila ska förläggas alternerande samt från att minst 11 timmars sammanhängande dygnsvila ska förläggas. Uppföljningen syftar till att stödja arbetet med en verksamhetsanpassad och hälsosam arbetstidsförläggning. Vid behov ska en handlingsplan upprättas som stöd. Den årliga uppföljningen ska samverkas med berörda fackliga organinstitioner.

Samtidigt som den nya bestämmelsen införs stryks stycket i centrala protokollsanteckningar till AB gällande lämpligt skydd enligt EG:s arbetstidsdirektiv 2003/88/EG, artikel 18 i HÖK.

Central protokollsanteckning, Anteckningar till AB, Bilaga 4 HÖK

De centrala parterna har enats om att införa ett partsgemensamt arbetstidsråd med fokus på arbetstidsfrågor i kommun och regionsektorn där verksamheten bedrivs dygnet runt. Syftet är att stödja arbetet med en verksamhetsmässig och hälsosam arbetstid med målet att stödja heltidsarbete och ett långt utvecklande och hälsosamt arbetsliv.

Rådet kommer bland annat följa förutsättningar för en väl fungerande arbetstidsförläggning, utvecklingen inom kommuner och regioner, stödja forskning inom området och verka för att sprida information och rådgivning om avtalets arbetstidsbestämmelser.

Lokal part kan påkalla central konsultation i frågor som rör tillämpning av dygnsviloregler genom rådet.

Arbetstidsrådet kan även utse en arbetstidsnämnd som på uppdrag av centrala parter eller Arbetstidsrådet prövar övergripande principella frågor och tolkningar av de förändrade arbetstidsbestämmelserna i AB § 13.